

således beskaffen, at læseren ikke er blevet klar over, hvad der er hovedhandlingen og hvad denne skal sige os, og det skyldes videre, at læseren ikke er blevet grebet af fremstillingen.

Jørgen Holmgaard

Svar til Mogens Pahuus

Det er et omfattende, komplekst spørgsmål, der her bliver taget op. Så svaret må i forhold hertil blive kort. Jeg er ikke enig med Mogens Pahuus. Hvad han gør i den foreslåede læsning, er, så vidt jeg kan se, at ændre *Kong Ødipus* fra at være en tragedie til at blive et karakterdrama. Ødipus er en hidsigprop, han har et voldsomt temperament. Han gør på grund af disse karaktertræk nogle slemme ting – han dræber i sin mangel på beherskelse først køresvenden og derefter dennes herre. Denne ubeherskethed bliver han følgelig straffet for.

Men det centrale begreb hos Aristoteles – *hamartia* – betyder ikke i almindelighed at besidde menneskelige fejl eller at tage fejl. Det betyder at sigte mod et eller andet – og så ramme ved siden af. Det er den primære betydning ifølge Bergs Græsk-dansk ordbog. Det mener jeg også svarer til betydningen hos Aristoteles. Det centrale er, at Ødipus sigter mod at undgå at opfylde den spådom, som oraklet har givet. Han arbejder målbevidst og omhyggeligt i den retning. Og alligevel begår han netop herved uafvidende den fatale fejl, der fører de konsekvenser med sig, som er handlingsgangen i tragedien, og som indebærer en nøjagtig opfyldelse af spådommen. Det er netop det fascinerende og uhyggelige heri, der gør den til en tragedie. Hvis det bare er et karaktertræk, der bliver straffet, er vi ovre i karakterdramaet. Litteraturhistorisk hører dette en langt senere periode til og bliver da også netop til *karakterkomedien*. Pahuus' læsning af *Kong Ødipus*, som bruges til at kritisere min opfattelse af tragedien, er efter min mening både sprogligt og litteraturhistorisk forkert.

I forhold til det øvrige må jeg, da tiden er knap, nøjes med at sige, at jeg klart nok fokuserer på handlingssammenkædningen, ikke på peripeti- og anagnorisaspekterne og for den sags skyld heller ikke på renselsesproblematikken (katharsis-begrebet). Grunden til denne fokusering er, at jeg ønsker at gå ind på et niveau, hvor Aristoteles' poetik mest direkte korresponderer med det, der sker i disse dramatekster, ikke på et abstrakt filosofisk niveau. Her vil det nemlig være mere åbent og flydende, hvad der kan ligge i termerne. Dermed er ikke sagt, at de nævnte begreber ikke er vigtige hos Aristoteles. Men jeg er i forbindelse med poetikken mere interesseret i Aristoteles' betragtninger om handlingsopbygning, fordi de i den forbindelse anvendte ord og begre-

ber er langt mere sprogligt og tekstligt orienterede, og fordi de med få, men interessante variationer går igen overalt i hans tankegang. Foruden i poetikken også i logikken og retorikken: begreberne om det, der naturligt følger efter noget andet – »enten nødvendigvis eller i reglen«. Jeg anlægger dermed en retorisk tilgang, idet der fokuseres på en bestemt type af sprogbrug hos Aristoteles hen over en hel række felter, som ellers normalt behandles adskilt. Senere i historien kan man se, hvordan disse sammenkædningsformer, som Aristoteles beskriver, indgår i den praktiske udfoldelse af vores måde at tænke på de respektive felter og lægger op til, at man skiller logikken, retorikken og poetikken ad på en sådan vis, at de opleves som givne, artsforskellige fænomener, ikke som konventionelt og sprogligt forskellige »genrer« at operere i. Derfor er det for mig at se interessant at finde tilbage til de steder, hvor disse begreber om sammenkædningsformer endnu kan ses i deres tætte indbyrdes forbindelse i sprogbrugen hos den samme tænker.

Søren Kjørup

Narrativ kausalitet – og naturvidenskab »i passende afstand«

Jørgen Holmgaard har bedt mig fastholde og uddybe to af mine pointer fra mit indlæg som førsteopponent ved disputatsen om hans doktorafhandling *Teoriens topik*, nemlig min kritiske drøftelse af hans behandling af det han kalder »narrativ kausalitet«, og min forbløffelse over at han kan mene at man kan lave tekststudier i naturvidenskabelig teori uden at se på naturvidenskabelig tekst. Det gør jeg gerne.

Hvad er »narrativ kausalitet«?

Så vidt jeg kan forstå, er det Jørgen Holmgaard selv der har fundet på det prægnante udtryk »narrativ kausalitet«, titlen på hans 5. kapitel. Gid det var mig! For mig er det nemlig oplagt at et væsentligt sammenbindende led i fortællinger er skildrede eller antydende kausale forhold, altså årsag/virkningsrelationer (hvad der dog ikke må få os til at glemme at fortællinger også bindes sammen af de skildrede handlende personers hensigter og situationsforståelse, af skildrede tids- og stedsrelationer osv.). Og det vil jo være fint at have et begreb hvormed man kan skelne den form for kausal forståelse som